

Personatges de Pals

JOAN CARANDELL I PERICAY

Fa molt temps que estic interessat per conèixer tots els personatges que varen néixer, visqueren i moriren a Pals. Un d'ells va ser el Sr. Joan Carandell Pericay. La primera vegada que vaig sapiguer d'ell va ser l'any 1974 tot llegint una edició de la Revista de Girona, un article anomenat "La vila medieval de Pals", on hi apareixien uns dibuixos fets per ell. Pel seu cognom, molt comú al nostre poble, vaig voler saber quina relació hi tenia, quina era la seva família i perquè es trobava tan lluny de la seva dona i fills el dia de la seva mort.

Joan Carandell Pericay
d'origen 1897 - Pals 1974.
Retratat amb una
reintegració a Girona.

Tot començà amb el seu pare, el Sr. Gregorio Carandell Salinas, nascut a Zaragoza el 25 de maig del 1860 i mort a Madrid el 3 d'abril del 1926. A finals del 1870 va guanyar les oposicions a la plaça de *maestro de Enseñanza del Colegio Público de Pals*, edifici situat encara hores d'ara, sobre l'horta d'en Navarra al camí de la Xampalleta, on amb molt entusiasme i dedicació impartí classes als seus alumnes. El Sr. Gregorio era una persona molt activa i li agradava organitzar tota mena d'actes, i així ho reflexa el seu fill Joan en el llibre "*Mi oración en la muerte de mi padre*" (1926):

"El joven maestro, ni siquiera entrado en quintas, tiene por discípulos a muchachos de casi su edad y es allí donde Carandell Salinas, gracias a la gran cultura que poseía y a la energía de su carácter logra en poco tiempo afianzar la asistencia a clase de la infancia de Pals. En las vigas del techo de la escuela estaban los nombres de todos los pueblos y aldeas del Bajo Ampurdán, pintadas por él mismo en discos de diferentes tamaños, según la importancia de aquellos, en colores diversos y colocados conforme a la planimetría de dicha región geográfica. El año 1885 es procesado por el Juez municipal por haberse negado a dejar salir, durante el horario escolar, a dos alumnos. Pagó el maestro celoso de su deber 61,50 pesetas por derechos, multa y reintegro. Carandell percibía por entonces la cantidad de 68 pesetas mensuales. En Pals fue apreciada la labor educadora de Carandell: destierra de cuajo el apodo (mots), crea un coro de jóvenes inculcándoles el amor a la música."

Entre els seus alumnes hi havia una noia, Irene Pericay Martínez, germana d'en Pere, la Teresa i en Joan Pericay, tots ells fills del matrimoni format per Esteba Pericay i Concepció Martínez, de Can Mont dels "Masos", amb qui es va casar el 25 de maig de 1887, dia del seu aniversari.

En Gregori que era fill de Andres Carandell de Girona, amb avantpassats a La Bisbal i Bescanó, i de Mª Dolores Salinas de Huesca, tingué fruit del seu

matrimoni amb la Irene tres fills: en Joan, la Dominica morta a Pals molt joveneta i l'Elvira. L'any 1925 un important compositor del Torroella de Montgrí deia que a Carandell se li devia bona part de l'esplendor de la sardana a finals del segle XIX i començament del XX. A Figueres durant les fires de la Santa Creu va formar part del jurat dins del concurs de composició de sardanes. Concretament la primera sardana que es va escoltar a Madrid, La Santa Espina, va ser entregada per ell al director de la Banda Municipal de la Corte, el Sr. Villa.

Excursionista infatigable va recórrer tota la província de Girona i els Pirineus Orientals. Fou artífex de la desviació del riu Daró i va prendre part en l'organització dels petits terratinents interessats en la dessecació de l'Estany del Vernegar i dels Aixars, amb la finalitat de recuperar aquesta zona pel cultiu. Es traslladà a Figueres amb la família per ocupar la plaça de mestre que havia guanyat per oposició, localitat on va néixer el seu fill Joan i on va perdre la seva segona filla i la dona.

Vidu i amb els fills petits va marxar a Madrid. Allà en Joan va cursar estudis de Magisteri i Ciències Naturals i es va doctorar. Catedràtic d'Història Natural als Instituts de Cabra i Còrdoba on desenvolupà una entusiasta i fructífera tasca docent. Col·laborà amb l'il·lustre geògraf alemany Hugo Obermaier de qui es considerava deixeble, amb ell va recórrer algunes serralades de la Península Ibèrica. Va cursar estudis sobre climatologia i glaciologia quarternaries a Sierra Nevada, Gredos i Guadarrama, introduí a la Península conceptes moderns i noves metodologies pedagògiques de Geologia i Geografia Física. Va traduir obres d'autors de prestigi, va incorporar el terme "fisiografia" i va ser també el primer en utilitzar blocs-diagrames per il·lustrar relleus.

Membre de la *Real Acadèmia de Ciències de Córdoba*, de la de *Ciències Exactes Físiques y Naturales de Madrid*, y de la de *Ciencias de Málaga*. Lligat a la *Institución Libre de Enseñanza*, va escriure més de trescents títols, amb una activitat científica molt polifacètica (geologia, geografia física humana i regional), llibres de viatges i excursions pedagògiques, una part molt significativa de les seves obres va estar dedicada a la serralada Bètica i a Sierra Nevada en particular.

En obtenir la càtedra fou destinat a l'*Instituto de San Isidro de Madrid* i, posteriorment al *IES Aguilar y Eslava de Cabra* (Còrdoba) on va conèixer a la Silveria Zurita, filla de l'alcalde de Bujalance, amb qui es casaria l'any 1918, i amb qui tindria dos fills; en Joan i la Irene.

El cop d'estat de 1936 i la guerra civil sorprenen en Joan a Madrid on preparava oposicions a la càtedra de Veterinària. Aquell estiu, malalt de tuberculosi, decideix emprendre viatge a l'Empordà, la seva terra, amb intenció de passar-hi un temps per recuperar la salut, i a on pensava fer venir la dona i

les criatures que havia deixat a Còrdoba. Però la guerra no ho va permetre, fent que aquella família, com tantes altres, quedessin separades.

Va ser acollit a Pals a casa d'en Francesc Trias Vicenç, cosí de la seva mare i avi d'en Francisco Trias Anglada, qui tots coneixem com a veí nostre. La casa dels seus familiars es trobava al carrer Enginyer Algarra nº 21, on actualment s'hi troba la pastisseria Nadal i on va morir el 30 de setembre de 1937.

Durant la seva estada a Pals va finalitzar l'assaig geogràfic sobre el Baix Empordà que tenia començat.

L'any 1942 el professor Lluís Solé i Sabarís, catedràtic de la Universitat de Granada, va publicar la monografia de Carandell sobre el Baix Empordà.

És per això que espero que l'Ajuntament de Pals juntament amb la Universitat de Granada i la Diputació de Girona, el reeditin pel coneixement de les noves generacions. Des de fa setanta anys, en Joan descansa en un nínxol en el cementiri de Pals, al costat de la meua àvia Engràcia, sense que ningú (a part de la seva família més propera) en tingui coneixement.

Espero que, ara que el coneixeu una mica més, en passar-hi per davant tingueu un grat record d'aquesta gran persona que fou Joan Carandell Pericay.

Narcís Subirana

Font:

Revista LES DUNES